2015D44779

LIJST VAN VRAGEN

De vaste commissie voor Economische Zaken heeft een aantal vragen voorgelegd aan de Minister van Economische Zaken over de Onderzoeksrapporten inzake schaliegas (Kamerstuk 33 952, nr. 32).

De voorzitter van de commissie,
Vermeij

De adjunct-griffier van de commissie,
Konings

Nr.	Vraag
1	Op basis van welke criteria zal in het Energierapport 2015 worden besloten of de winning van schaliegas wenselijk is?
2	Kunt u aangeven welke plaats u op basis van de onderzoeken op dit moment het meest geschikt acht voor een proefboring in uw opdracht?
3	Kunt u toelichten hoe de positie van decentrale overheden is geborgd bij boringen met een wetenschappelijk doel?
4	Kunt u toelichten waarom decentrale overheden niet worden betrokken bij het opstellen van het Energierapport? Bent u bereid om dit alsnog te doen?
5	Kunt u aangeven hoe de MER-schaliegas en de MER Structuurvisie Ondergrond (STRONG) worden samengevoegd zodat een evenwichtige afweging kan plaatsvinden in het kader van STRONG?
6	Overweegt u om een Maatschappelijke Kosten en Baten Analyse (MKBA) uit te voeren bij eventuele commerciële winning van schaliegas? Bent u hiertoe bereid?
7	Worden de onderzoeksboringen naar schaliegas in opdracht van de overheid met overheidsgeld uitgevoerd, en hoeveel wordt hieraan uitgegeven?
8	Kunt u bevestigen dat elke euro die de regering investeert in onderzoek naar schaliegaswinning niet kan worden ingezet voor onderzoek en de uitrol van hernieuwbare energiewinning, en zo ja, waarop baseert u dan uw conclusie dat schaliegaswinning de transitie naar een duurzame energievoorziening niet zal hinderen?
9	Welke locaties zijn in beeld voor eventuele opsporingsboringen, hoeveel geld trekt u hiervoor uit, op welke wijze zouden belanghebbenden worden betrokken bij eventuele proefboringen en op welke wijze kunt u garanderen dat eventuele proefboringen niet leiden tot schade aan milieu, natuur en de volksgezondheid?
10	Kunt u aangeven hoe het watersysteembelang, waaronder waterveiligheid en waterkwaliteit, voldoende meewogen wordt bij opsporing en winning van schaliegas?
11	Bent u bereid om waterschappen adviesrecht te geven in de Mijnbouwwet om het watersysteembelang te borgen? Zo nee, waarom niet?
12	Waarom vindt er geen MKBA plaats voor schaliegas, terwijl er wel een voor STRONG wordt uitgevoerd?
13	Waarom is bij figuur 22 (scenario 1, blz. 56) geen extrapolatie gemaakt van 2033–2050? Klopt het dat het verschil tussen de binnenlandse gasvraag en aanbod van conventioneel gas in totaal 38,3 miljard m^3 is?
14	Kan inzichtelijk worden gemaakt hoeveel publiek geld wordt ingezet ten behoeve van schaliegaswinning, bijvoorbeeld in de vorm van de inzet van ambtenaren, het uitvoeren van onderzoek en onderzoeksboringen en het opstellen van regelgeving?
15	Kan inzichtelijk worden gemaakt wat de economische schade op landbouw en toerisme is in de verschillende regio's in Nederland? Zo nee, wordt dit wel onderzocht? Hoe wegen de kosten van schaliegaswinning (economische schade, waardedaling van woningen) op tegen de baten? Is dit al inzichtelijk gemaakt?
16	Waarom lopen de winningsscenario's en de daarbij geschatte opbrengsten voor de staatskas door tot 2060/2090? Zij de schattingen reëel op basis van het scenario dat de energievoorziening in 2050 volledig verduurzaamd is?
17	Waarom wordt bij de winningsscenario's uitgegaan van gemiddelden, aangezien het scenario voor de Noordoostpolder veel grootschaliger is? Zijn de verwachte effecten voor de economie en woningwaarde ook groter voor deze regio?

Nr.	Vraag
18	Kunt u aangeven wat het verschil is in klimaatvoetafdruk tussen schaliegas uit Nederland en geïmporteerd gas uit bijvoorbeeld Rusland? Hoe worden deze verschillen meegewogen in het Energierapport?
19	Als u stelt dat het kabinet zal participeren in breed, langjarig wetenschappelijk onderzoek in Europees verband waarbij ook proefboringen gedaan zullen worden wanneer uit het Energierapport 2015 blijkt dat het wenselijk is om de winning van schaliegas in Nederland als optie niet uit te sluiten, bedoelt u hier dan mee dat wanneer uit een debat met de Kamer over het Energierapport blijkt dat schaliegaswinning niet uitgesloten moet worden u pas vervolgstappen zult nemen, of bedoelt u dat u dit al voor het debat met de Kamer in gang zal zetten?
20	Kunt u toelichten hoe u invulling geeft aan de aanbeveling van de begeleidingscommissie om de kennis en context ten aanzien van schaliegaswinning periodiek opnieuw te evalueren?
21	Kunt u aangeven hoe bij het bepalen van de locatie voor schaliegaswinning, voor onderzoek of commerciële doeleinden, zoals de begeleidingscommissie aangeeft rekening gehouden wordt met cumulatie van effecten, zoals bijvoorbeeld watergebruik?
22	Sluiten het plan-milieueffectrapportage (planMER) Schaliegas en het planMER STRONG zodanig op elkaar aan dat een evenwichtige afweging kan plaatsvinden in het kader van STRONG?
23	Waarom wordt er ondanks het feit dat er nog diverse onzekerheden en kennisleemten door de Minister worden gemeld en opbrengsten en kosten bij daadwerkelijke winning lastig te kwalificeren zijn, vastgehouden aan slechts een verkenning bij schaliegas? Kunt u uw antwoord toelichten?
24	Waarom is de nulvariant slechts impliciet in de MER Schaliegas meegenomen?
25	Hoe is de invloed en positie van gemeenten gewaarborgd bij boringen met een wetenschappelijk doel? Bent u bereid om een eventueel onderzoeksprogramma naar schaliegas met dezelfde waarborgen te omkleden als bij commerciële boringen? Zo nee, waarom niet?
26	Waarom wordt er enkel een planMER en geen MKBA voor schaliegaswinning uitgevoerd?
27	Waarop is de veronderstelling gebaseerd dat gezondheid voldoende is getoetst als voldaan wordt aan de wettelijke normen voor luchtkwaliteit en geluidhinder? Hoe verhoudt dat zich met de problemen die de gaswinning in Groningen veroorzaakt?
28	Bij de bespreking van luchtverontreiniging wordt ervan uitgegaan dat gebieden met al een hoge bestaande luchtverontreiniging ongunstig zijn voor schaliegaswinning vanwege de luchtverontreiniging. Gebieden met schonere lucht in Nederland worden als gunstig gezien omdat er dan nog wel wat luchtvervuiling bij kan. Hoe verhoudt dit uitgangspunt zich met de Europese ambities voor schonere lucht en vermindering van schade aan mens en milieu als gevolg van luchtverontreiniging? En wat betekent de extra luchtvervuiling voor de stikstofdepositie en voor de emissieruimte voor andere sectoren?
29	Waarom is er geen expliciete nulvariant meegenomen in het planMER?
30	Op welke wijze heeft de lozing van afvalwater van schaliegas een gunstig effect in «droge» gebieden? Is daarbij rekening gehouden met de kwaliteit en temperatuur van het water bij het bepalen van het effect op zoetwaterecosystemen?

Nr.	Vraag
31	Sluiten de MER schaliegas en de MER STRONG zodanig op elkaar aan dat een evenwichtige afweging kan plaatsvinden in het kader van STRONG?
32	Waarom is in de planMER het economisch- en milieueffect van de winning van schaliegas niet afgezet tegen het effect van groen gas?
33	Kunt u meer duidelijkheid gegeven over de kosten, het energieverbruik, de aardbevingsrisico's en de risico's van verontreiniging van bodem en grondwater door injectie van grondwateren? Zijn bij de bepaling van de aardbevingsrisico's door injectie van afvalwater de meest recente praktijkinzichten uit de Verenigde Staten (VS) meegenomen? Zo nee, waarom niet?
34	In het kader van STRONG wordt een MKBA uitgevoerd, terwijl in het kader van schaliegas slechts een verkenning wordt gedaan naar maatschappelijke effecten. Wordt er alsnog een MKBA schaliegas overwogen? Zo nee, waarom niet?
35	Kunt u schematisch en juridisch inzichtelijk maken hoe schaliegaswinning in de Verenigde Staten verschilt van mogelijke winning van schaliegas in Nederland?
36	Kunt u aangeven hoe de wettelijke taak die provincies hebben als het gaat om de veiligstelling van bronnen voor de drinkwatervoorziening is geborgd in de wet? Is dit voldoende?
37	Kunt u toelichten of er een verticale begrenzing aan de reikwijdte van de Omgevingswet is, aangezien de Mijnbouwwet geldt vanaf 100 meter diepte?
38	Wordt in de vergunningen Omgevingswet ook toegezien op de milieurisico's van winning van schaliegas voor de grondwaterkwaliteit? Zo ja, geldt dit ook voor de kwaliteit van het grondwater in diepe watervoerende lagen voor de drinkwaterwinning?
39	Hebben gemeenten wel voldoende kennis en kunde als het gaat om het stellen van voorwaarden om risico's van fracken voor de kwaliteit van het diepe grondwater te voorkomen? Hoe verhoudt dit zich tot de wettelijke taak die provincies hebben als het gaat om de veiligstelling van bronnen voor drinkwatervoorziening?
40	Drinkwaterbedrijven moeten voor het vervullen van hun wettelijke taak om iedereen van onberispelijk drinkwater te voorzien in de gelegenheid worden gesteld om te adviseren over Mijnbouwwetvergunningen. Bent u bereid om ook drinkwaterbedrijven daartoe een directe adviesrol te geven?
41	Is er een verticale begrenzing aan de reikwijdte van de Omgevingswet aangezien de Mijnbouwwet geldt vanaf 100 meter diepte? Kunt u uw antwoord toelichten?
42	Wordt in de vergunningen in het kader van de Omgevingswet ook toegezien op de milieurisico's van de winning van schaliegas voor de grondwaterkwaliteit?
43	Hebben gemeenten wel voldoende kennis en kunde als het gaat om het stellen van voorwaarden om risico's van fracken voor de kwaliteit van het diepe grondwater te voorkomen?
44	Zijn deze milieurisico's voor het (diepe) grondwater van schalieolie ook beschouwd in het onderzoek? Zo nee, waarom niet?
45	Worden de milieurisico's voor de grondwaterkwaliteit van winning van schaliegas meegenomen in de Omgevingswetvergunningen? Zo ja, geldt dit ook voor de kwaliteit van het grondwater in de diepe watervoerende lagen, die gebruikt worden voor de drinkwaterwinning? Zo nee, op welke wijze en via welke vergunning worden deze risico's meegewogen?

Nr.	Vraag
46	Komt de verantwoordelijkheid voor de Omgevingswetvergunning inzake schaliegas te liggen op gemeentelijk of provinciaal niveau? Indien op gemeentelijk niveau, hoe borgt de Minister dat gemeenten over voldoende kennis en kunde beschikken om voorwaarden te stellen om risico's van fracken voor de kwaliteit van het diepe grondwater te voorkomen? Indien het op gemeentelijke niveau ligt, hoe verhoudt dit zich dat dan tot de wettelijke taak van provincies met betrekking tot het veiligstellen van bronnen voor de drinkwatervoorziening?
47	Bent u, aangezien drinkwaterbedrijven de wettelijke taak hebben om iedereen van schoon drinkwater te voorzien, bereid om drinkwaterbedrijven een directe adviesrol te geven bij mijnbouwvergunningen? Zo nee, waarom niet?
48	Wat is de verticale begrenzing aan de reikwijdte van de Omgevingswet? Hoe wordt de coördinatie tussen vergunningen in kader van de Mijnbouwwet en de Omgevingswet geborgd, ook in verband met risico's voor de drinkwaterkwaliteit?
49	Is het volgens u uitgesloten dat afvalproductiewater in de bodem wordt geïnjecteerd? Zo nee, waarom zijn dan de mogelijke milieueffecten van productiewater in het planMER niet beschouwd?
50	Is uitgesloten dat het flowback- en productiewater dat vrijkomt bij schaliegaswinning in de bodem word geïnjecteerd? Zo nee, waarom zijn milieueffecten van injectie van flowback- of productiewater in de bodem niet in het planMER beschouwd?
51	Is uitgesloten dat het flowback- en productiewater dat vrijkomt bij schaliegaswinning in de bodem wordt geïnjecteerd, en zo nee waarom is dit niet opgenomen in de MER?
52	Hoe ziet u de verschillen tussen de winning van schalieolie en schaliegas? Zijn er verschillen in de risico's qua winning en afvalwaterinjectie?
53	Kunt u toelichten of de inschatting van het aantal verkeersbewegingen en de invloed daarvan op de leefomgeving realistisch is, met name gezien er tijdens boren en fracken veel meer transportbewegingen nodig zijn?
54	In hoeverre zijn de risico's voor het grondwater door winning van schalieolie vergelijkbaar met de winning van schaliegas aangezien gas andere milieueigenschappen heeft als olie?
55	In hoeverre zijn de risico's voor het grondwater door winning van schalieolie vergelijkbaar met de winning van schaliegas, aangezien gas andere fysische en milieueigenschappen heeft dan olie? Zijn de milieurisico's voor het (diepe) grondwater van schalieolie ook beschouwd in het onderzoek? Zo nee, waarom niet?
56	Kunt u toelichten waarom afvalwater wel of niet wordt gezuiverd?
57	Worden er onderzoeken gedaan naar de zuivering van afvalwater door de Nederlandse Aardolie Maatschappij (NAM)? Wanneer zijn deze onderzoeken beschikbaar?
58	Kunt u toelichten waarom ervoor gekozen wordt dat de aangewezen strategische grondwaterreserves niet uitgesloten worden van boringen naar schaliegas?
59	Als boringvrije zones duidelijk de bedoeling hebben om boringen te verhinderen, waarom worden boringen naar schaliegas dan niet uitgesloten in álle boringvrije zones?
60	Waarom worden de door provincies al aangewezen strategische grondwaterreserves niet uitgesloten van boringen naar schaliegas, en hoe verhoudt dit zich tot de taak van provincies om drinkwaterbronnen te beschermen?
61	Kan verdere uitsluiting van schaliegaswinning in overige gebieden die voor de waterwinning zijn bedoeld plaatsvinden in STRONG?

Nr.	Vraag
62	Hoe interpreteert u de resultaten van het onderzoek «Schaliegas en drinkwater: betrouwbaarheid» van het KWR Watercycle Research Institute en wat is hiervan de impact op de conclusies van het planMER?
63	Kan verdere uitsluiting van schaliegaswinning in deze overige gebieden die voor de waterwinning zijn bedoeld plaatsvinden in STRONG?
64	Kan uitsluiting van schaliegaswinning in overige boringsvrije zone die voor de waterwinning zijn bedoeld plaatsvinden in STRONG?
65	Op welke onderzoeken en wetenschappelijke publicaties is de aanname gebaseerd dat de kans op compactie en aardbevingen bij schaliegaswinning gering is? Zijn hierbij de meest recente inzichten van het Staatstoezicht op de Mijnen (SodM) met betrekking tot gaswinning en aardbevingsrisico's in Groningen meegenomen? Zo nee, waarom niet? Zo ja, op welke wijze?
66	Zijn er metingen in het diepe grondwater die deze conclusie onderbouwen?
67	Is afdoende bekend op welke plaatsen breuken doorlopen tot aan watervoerende pakketten waarlangs stoffen in het diepe grondwater terecht kunnen komen? Zo nee, hoe dient met dergelijke onzekerheid omgegaan te worden? Wordt hierbij het voorzorgprincipe gehanteerd?
68	Op welke objectieve gegevens is de conclusie gebaseerd dat de kans op verticale verspreiding van gassen en vloeistoffen via fracks naar watervoerende lagen vrijwel nihil is wanneer deze afstand groter is dan 1.000 meter? Zijn er metingen in het diepe grondwater die deze conclusie onderbouwen?
69	Bent u het eens met de conclusie dat de kans op verticale verspreiding van gassen en vloeistoffen via fracks naar watervoerende lagen vrijwel nihil is wanneer deze afstand groter is dan 1.000 meter? Kunt u dit onderbouwen met metingen?
70	Kunt u aangeven of het meer dan 1.000 meter onder Natura 2000-gebieden, stedelijk gebied en waterwinningsgebieden wel toegestaan is om verticaal te boren?
71	Hoe zorgt u ervoor dat er niet geboord wordt bij breuken bij conventionele- en schaliegaswinning?
72	Bent u het eens met de conclusie van het planMer dat afvalwaterinjectie in olie- en gasreservoirs mogelijk een extra risico op aardbevingen met zich meebrengt? En hoe gaat u hiermee om bij de huidige praktijk van afvalwaterinjectie?
73	Kan volgens u uit de analyse op pagina 73 tot 75 afgeleid worden dat schaliegaswinning al snel een negatief effect heeft op het drinkwatergebruik?
74	Bent u bereid om de huidige putintegriteitsproblemen beter in kaart te laten brengen, zodat beter gekeken kan worden hoe rekening gehouden kan worden met de oorzaken? Zo nee, waarom niet?
75	Kunt u toelichten hoe het zonder te boren mogelijk is om meer te weten te komen over breuken?
76	Is bij de bepaling van de klimaateffecten van methaan uitgegaan van de meest recente inzichten van de IPCC en wetenschappelijke literatuur?
77	In de voorbeeldwinning wordt uitgegaan van tien putten per boorlocatie. Hoe verhoudt dit zich tot het gemiddeld aantal boorputten bij moderne schaliegaswinningslocaties in de VS? Wat is het effect op milieu en economie als er meer dan tien boorputten nodig zouden zijn, zoals in de VS?

Nr.	Vraag
78	Bent u zich ervan bewust dat het injecteren van afvalwater door de grote hoeveelheden water bestaande, niet-actieve breuken kan reactiveren? Wordt er op dit moment afvalwater geïnjecteerd bij breuken? Zo ja, hoe kan dit met deze kennis gerechtvaardigd worden?
79	In hoeverre zijn kritische breuken volgens u in beeld?
80	Kunt u toelichten waarom de indicatie van potentie voor aardwarmte en de huidige projecten en vergunningen in het geheel niet overeenkomen op deze kaart?
81	Bent u zich ervan bewust dat afvalwaterinjectie in lege gas- of olievelden kan leiden tot seismiciteit zoals geconcludeerd door de commissie MER? Zo ja, hoe wordt hiermee omgegaan in de bestaande praktijk?
82	Bent u ermee bekend dat veel gas- en oliewinningsputten, maar met name waterinjectieputten, kampen met integriteitsproblemen? Welke risico's zijn hieraan verbonden? Is dit voor u voldoende inzichtelijk?
83	Wat doet u aan de integriteitsproblemen die kunnen optreden bij oude putten?
84	Bent u zich bewust dat met name bij waterinjectieputten er een grote kans is met integriteitsproblemen? Zo ja, hoe gaat u hiermee om?
85	Vindt u dat naast de herstelwerkzaamheden aan verouderde leidingen ook verouderde putten hersteld dienen te worden bij de huidige praktijk van waterinjectie? Zo nee, waarom niet?
86	Wat is het netto energie-effect van schaliegaswinning?
87	Waarom is de nulvariant slechts impliciet in de MER schaliegas meegenomen, en worden de effecten daarvan, zoals bijvoorbeeld een groei aan banen door duurzame energie, niet verder doorgemeten?
88	Vindt bij de huidige boringen waarbij gefrackt wordt, monitoring van het diepe grondwater plaats? Zo nee, waarom niet? Zo ja, via welke wetgeving wordt geborgd dat monitoring van het diepe grondwater plaatsvindt? En welke wetgeving dient aangepast te worden om te borgen dat monitoring van het diepe grondwater zal plaatsvinden?
89	Wat zijn de gevolgen voor de geschatte inkomsten voor de staatskas wanneer uitgegaan wordt van volledig duurzame energievoorziening in 2050, aangezien de staatskasopbrengsten gebaseerd zijn op winningsscenario's die doorlopen tot 2060/2090?
90	Wat is het verschil tussen de binnenlandse gasvraag en het aanbod van conventioneel gas wanneer de vier scenario's worden geëxtrapoleerd tot 2050? Kunt u dit laten zien in grafieken?
91	Wat is het effect op werkgelegenheid indien schaliegas zou worden afgezet tegen investeringen in duurzame energie?
92	Waarom is bij de werkgelegenheidseffecten niet gekeken naar de effecten van een vergelijkbare investering in hernieuwbare energie?
93	Waarom wordt de stikstofdepositie doorgeschoven naar de vervolgonderzoeken?
94	Wat is de economische schade van schaliegaswinning (in onder andere gederfde inkomsten en banen) op landbouw en toerisme?
95	Waarom is de woningwaarde gebaseerd op cijfers uit de VS en niet uit Engeland?
96	Welke technieken en aanpassingen aan het huidige energiebeleid zijn nodig om het scenario «schoon fossiel» te bereiken?
97	Welke technieken en aanpassingen aan het huidige energiebeleid zijn nodig om het scenario «hernieuwbaar» te bereiken?

Nr.	Vraag
98	In hoeverre zijn de scenario's «schoon fossiel» en «hernieuwbaar» realistisch en liggen ze binnen bereik?
99	Monitort u bij de huidige boringen waarbij wordt gefrackt, met name het diepe grondwater? Zo ja, wat wordt gemonitord en hoe? Zo nee, waarom niet?
100	Wat is het mechanisme dat optreedt bij de significante risico's van migratie van stoffen naar grondwatervoerende lagen vanwege gevolgen van fracken voor de isolerende werking van boorputten en kan het woord «significant» gekwantificeerd worden?
101	Vindt bij de huidige boringen waarbij gefrackt wordt monitoring van het diepe grondwater plaats? Zo nee, waarom niet, en via welke wetgeving zou dat dan wel geborgd moeten worden?
102	Hoeveel verlaten boorputten zijn er aanwezig in Nederland en op welke wijze worden deze geregistreerd en gemonitord?
103	Gesteld wordt dat risico's van migratie van stoffen naar grondwatervoerende lagen significant zijn als fracken de isolerende werking van boorputten beïnvloedt. Wat is het mechanisme dat hier optreedt (tabel sectie 2)? Wat is hier precies de betekening van het woord significant? In hoeverre is dit risico ook gekwantificeerd en op basis van welke informatie?
104	Vindt bij de huidige boringen waarbij gefrackt wordt monitoring van het diepe grondwater plaats? Zo nee, waarom niet? (sectie 2)
105	Via welke wetgeving moet geborgd zijn dat monitoring van het diepe grondwater wél plaatsvindt? (tabel sectie 2)
106	Wordt de wetgeving aangepast om te borgen dat monitoring van het diepe grondwater zal plaatsvinden? (tabel sectie 2) Zo nee, waarom niet?
107	Gesteld wordt dat risico's van migratie van stoffen naar grondwatervoerende lagen significant zijn als fracken de isolerende werking van boorputten beïnvloedt. Wat is het mechanisme dat hier optreedt? Wat is hier precies de betekenis van het woord significant? In hoeverre is dit risico ook gekwantificeerd en op basis van welke informatie?
108	Kunt u aangeven hoeveel verlaten boorputten er zijn in Nederland? Kunt u toelichten hoe de nazorg rond deze boorputten is vorm gegeven en welke maatregelen er worden voorgeschreven in het kader van deze nazorg?
109	Kunt u toelichten of voorgeschreven is dat de druk en de kwaliteit van het diepe grondwater rond verlaten boorgaten in vergunningvoorwaarden wordt gemonitord? Zo nee, waarom niet?
110	Voorziet de komende wijziging van de Mijnbouwwet er in dat monitoring van het diepe grondwater en verlaten bouwputten wél zal plaatsvinden? (tabel sectie 6)
111	Wordt monitoring van druk en de kwaliteit van het diepe grondwater rond verlaten boorgaten in vergunningvoorwaarden voorgeschreven om eventuele lekkage van de boorgaten op te sporen? Zo ja, op welke wijze is dit geregeld? Zo nee waarom niet en bent u van plan dit te regelen bij wijziging van de Mijnbouwwet?